

Kågfart på Skals Å

Kresten Thommasen i Hejlskov kørte i 1860 til Silkeborgegnen efter træsko, de blev ved "S Knudh' nær Bøstrup skel, bragt ombord i hans kaag" den grøn sejlet til Løgstør og Aggersund og derfra kørt til Fjerritslev marked.

En stor handelsvare var jydepotter, som blev lavede i Borris og Gammelstrup og blev udskibet i Kvols, disse jydepotter var meget efterspurgt i Limfjordsegnede Johan Skjoldborg skriver om krejlerne fra Hannæs "om vaaren ved paasketid sejler de til Kvols efter potter". Helt til England førtes potterne af brødrene Niels og Jens Thy fra Kvols, de førte 1 en aarrække storkøbmænd i Viborg Buchvaldsskib som gik i fart mellem Hjarbæk og Huul i England.

Teglsten kunde sælges til norske skippere som kom med tømmer til handelspladserne i fjorden. Fra Hersumgaards teglværk blev der gravet en kanal ud til aaen, saa kaagene kunde sejles helt derind, af samme kanal sejledes ogsaa tørv fra Vammen kær til teglværket.

Naar kaagene laa i Aalborg, hvad mange af dem var engang om maaneden, laa de fortøjede i Vesteraa og Østeraa af deres lille fartøj maatte de i 1880erne at betale 12 skilling, deraf skulde byens tjener have de 4 og havnefogeden de 8 skilling. Af kommuneregnskaberne i Aalborg ses det at der 1783 var 192 kaagmænd der anløb Aalborg.

I Taarugaards skifteprotokol 1763-90 kan det ses hvad en kaag (fladbundet dækbaad) var værd i penge. 1769 kostede en kaag 9 snese dalere - 180 daler.

I et skifte 1774 ved husmand Peter Sørensen Skrædder hustrus død, blev en kaag med takkelage og tilbehør vurderet til 250 rigsdaler. 1786 blev en ny kaag med tilbehør og redskaber vurderet til 480 rigsdaler.

Af kaagmænd der sejlede paa Skalsaaen kan nævnes, Jens Smed og Laurits fra Fur de hentede mange laster træ fra Lindum skov.

Thomas Skov og broderen Niels Skov sejlede med træ og træsko 'til Thisted. De havde landingssted i Klinkdyb lidt øst for Jernbanebroen og den gamle Vejle (Vad) de boede i Sundstrup.

Kaagmanden Thommas Madsen (Gørtler) født 1793 i Bjerregaard, var saa uheldig paa et af sine togter til Thisted, at paasejle boldværket, havnefogeden gav ondt af sig, men da han saa hvem det var, sagde han "Naa er det dig bette Thomas". Han var jo en gammel kending paa den plads.

Murstenene til forsamlingshuset i Skals, der blev bygget 1886-87 er fra Ørgaards teglværk, de blev sejlet fra Hjarbæk af Martin Fisker i Kvols.

Nils Sørensen Bjerregaard (Gørtler) og Anders Lausten, var ogsaa en aarrække kaagmænd paa aaen og fjorden, Nils opkøbte siden fisk paa fiskepladserne ved fjorden og stod paa Viborg torv.

Anders Lausten blev dykker i København. 1881 holdt han en dykkeropvisning i Ejstrup, ca. 1000 tilskuere overværede opvisningen, der toges 10 øre i entre. Fra Pram Jørgens kaag blev han sænket ned til aaens bund og medens Klavs Davisen pumpede luft ned til ham, skulde at forsøge at finde en hammer og en knibtang, som tømrer Andersen Giversen i Høkkærør havde tabt i aaen. Han fandt knibtangen hammeren ligger der nok endnu.

En af de mest kendte kaagmænd og vist ogsaa den sidste der sejlede paa Skalsaa var Jørgen Tammesen - ogsaa kaldet Jørgen Lynegal eller Jørgen Smed, hans kendingsnavn var Pram Jørgen, han var fra Skals, hvor faderen, der hed Thomas var smed. Pram Jørgen boede i Pram huset paa, Løvel Rimmer hans kone kaldtes An Tammester, hun sejlede meget med ham, hans kaag var ret

stor, den var som andre kaage forsynet med ror og mast, i forstavnen var der indrettet en kahyt køjerne var fæstet til kaagens sider og ved enden af dem i kaagenens stævn var der et trekantet skab, hvori An Tammester havde sine madvarer og andet husgeraad, der var kakkellov i kahytten hvori de lavede mad. Kahytten var forsynet med køjer af svært glas, udgangen fra den var af en stige og gennem en lem i loftet

Pram Jørgen havde tit to pramkarle med, det var haardt arbejde at faa træet ombord især naar det var kævler, engang de baksede med nogle egekævler fra Sødal derned og spurgte hvordan kævlen skulde vende og til deres store forbavselse tog han ene mand og lagde kævlen paa plads. Fra fjorden og til skoven var der en trækstil hvor pramkarlene gik og trak kaagen, naar den skulde op imod strømmen.

Var der god vind sejlede pram Jørgen og An tit selv kaagen. Jørgen gik paa stien og trak, og An stod til rors med rorpinden imellem benene og styrede og støtte samtidig fra land med en stage, men naar de ved broerne maatte tage sejlet ind kneb det med at slæbe kaagen under broen. Johan Herold i Øris født i Grønhøj 1848 tjente 1864 hos Jens Smed i Bjerregrav, fortalte at Pram Jørgen, da kom op i gaarden og ønskede en mand til at hjælpe ham med at slæbe kaagen under Løvelbro, saa gik Jørgen paa den ene side af aaen Johan paa den anden. An stod til rors, men da kaagen kom ind i høllerne maatte baade Johan og Jørgen kravle paa knæene og holde i græsset med hænderne ellers tog kaagen magten fra dem.

Løvelbro var da ødelagt, danske soldater havde brækket brodplankerne op for at forhindre tyskernes fremmarch, tyskerne hentede alle porte og døre i Jens Smeds gaard og spigrede dem til broen, som spigre brugte de jerntænderne fra harverne.